

Tomáš Garrigue Masaryk (Prezident Osvoboditel, Tatiček Masaryk)

Charakteristika období:

Právě polovina 19. století znamenala pro Evropu velký přelom. Revoluce zasáhla také i říši rakouskou.

Rozdělení společnosti na pány a poddané padlo (konec feudalismu), nahrazeno bylo rovností občanů před zákonem. O tato přirozená práva se hlásily i další národy, ale jejich požadavky byly potlačeny. Jen takto se totiž mohla udržet panovnická moc v říši.

Řešila se také otázka historických státních práv. O uznání se hlásilo království české na západě a království uherské na východě. V r. 1868 František Josef uznal království uherské, českému království ale uznání odepřel.

Čechům bylo ukřivděno, vzpomínali tak na dobu husitství. Husitstvím byla zahájena česká reformace. Ta byla později potlačena Habsburky v bitvě na Bílé Hoře, český národ byl tak vržen zpět do římské církve (spojenec habsburské dynastie). Český národ zůstal většinově katolický.

Reakce na neúspěchy revoluce přiměly vládu k uvolnění režimu. Rozvíjel se kulturní život (60. léta patří Smetanově hudbě), moderní česká literatura, ožil i politický spor mezi Čechy a Němci v českých zemích. Neuznání českého státního práva vedlo však k protestu vůči parlamentu.

Také pražská univerzita byla rozdělena v r. 1882 na českou a německou, což přivedlo do Prahy T.G.Masaryka.

Život:

T.G.Masaryk se narodil 7. března 1850 v Hodoníně a zemřel 14. září roku 1937, kdy jeho pohřeb byl velkou manifestací za svobodu a demokracii. Otec Josef byl ještě donedávna nevolníkem, matka Terezie pracovala jako kuchařka v panských službách. Měl čtyři sourozence, Jan a Františka zemřeli již jako malé děti, pouze Martin a Ludvík zůstali naživu. Matka byla velice zbožná žena, naučila jej základům katolického náboženství. Na výchovu měl také velký vliv kněz František Satora.

Po absolvování čejkovické školy v letech 1861 – 1863 studoval na gymnáziu v Hustopečích, kde se také věnoval přírodním vědám a němčině (vyučovací jazyk).

V roce 1864 byl poslán do Vídně, aby se stal strojním zámečnickem, ale utekl. Pak se smířil s tím, že se stane kovářem, ale ani tak se nestalo. Nakonec se opět setkává a přátelí s knězem Satorou a začíná tak studovat gymnázium, stává se vychovatelem. Od 15 let se živil sám doučováním v bohatých rodinách. Po maturitě v r. 1872 se rozhodl studovat na filosofické škole. Veškeré studium podrobil hledání odpovědi na otázku smyslu lidského života. V oboru filosofie v r. 1876 získal doktorát vídeňské univerzity.

V r. 1877 se zasnoubil s Charlottou Garriguovou, o rok později se s ní oženil. Měl čtyři děti – Alici, Herberta, Jana a Olgu. Charlotta Garriguová se po válce duševně zhroutila a trpěla těžkou melancholií, nakonec zemřela 13. května 1923 v důsledku srdeční slabosti.

Masaryk byl také obeznámen s nedostatkem české kultury, zveřejnil tedy stať *Jak zvelebovatí naši literaturu naukovou*, požadoval tak překlady cizojazyčné literatury, nové naučné encyklopedie, vědecké časopisy atd.

Stal se součástí sporu o pravost rukopisů Královédvorského a Zelenohorského což vedlo až k celonárodní aféře. Po jeho boku stálo jen několik univerzitních kolegů či dalších vzdělanců. Největší podporu našel u své manželky. Podařilo se mu probojovat vítězství pravdy, to vedlo ke ztrátě důvěry v národě. Pro některé se stal doslova vlastizrádcem. Tento rukopisný boj se stal kampaní politickou, tak se Masaryk dostal od vědy k politice. Vytvořil se nový směr – realismus, tedy přesné vědecké poznávání věcí proti romantické fantastice.

Navázal také styky se slovenskou inteligencí, otázka česká se mu stávala i otázkou slovenskou. Oba národy chápal v jejich vzájemnosti.

Masaryk utvářel svůj časopis *Athenaeum*, ve kterém mimo jiné poukazyval na nutnost zřízení druhé české univerzity. Věnoval se filosofii, sociologii, beletrii, politice, ... Vyvolával tím veliké hnutí myslí mezi mládeží → obviněn, že kazí mládež. Věnoval se také česká otázce, např. „Jaké tedy máme ideály?“. Celý soubor úvah

potom představoval první filosofii českých dějin i české politiky, čímž velice zapůsobil.

V r. 1880 vstoupil do evangelické církve. Zjistil, že církev však zaostává za náboženskými potřebami nové doby. Chtěl pomoci těm, kteří se tak jako on rozešli s církevními dogmaty a pomoci jim tak najít náboženství nové. Bylo mu vytýkáno, že nedokáže přesně formulovat ono nové náboženství, sám tedy pochopil, že se primárně má věnovat politice.

V roce 1900 založil Českou stranu pokrokovou (později známou jako Realistická strana), v r. 1907 a pak znovu v r. 1911 byl zvolen do říšské rady jako její jediný poslanec. Jeho parlamentní projevy budily stále větší pozornost i v zahraničí. Na základě dlouhodobého studia v Rusku publikoval v r. 1913 nejrozsáhlejší a nejslavnější dílo „Rusko a Evropa“. V Rusku mimo jiné shromažďoval vojsko, řídil organizování legií.

V Rakousku směřovala situace k válečnému konfliktu se Srbskem. Ten v r. 1914 skutečně vypukl a měl vést k první světové válce. Masaryk se rozhodl pro rozbití habsburské říše. Emigroval, a začal pracovat na straně Francie a Británie. Následující čtyři roky žil s myšlenkou rozbít Rakousko – Uhersko.

Masaryk si získával přátele jak v Británii, tak ve Francii, dobrým přítelem se mu stal také Edvard Beneš. Viděl v něm ideálního ministra zahraničí. Na Slovensku si získal nespornou autoritu, podařilo se mu propagovat své pojetí války, smysl i cíl. Věděl, že Čechoslováci musí bojovat, pokud si chtějí vymoci uznání vlastního státu.

V r. 1917 se československé vojsko dostalo poprvé do bitvy u Zborova, kde prorazilo rakouské linie a zvítězilo.

Protože Amerika v čele s prezidentem Woodrowem Wilsonem počítala se zachováním rakouské říše, Masaryk se rozhodl Ameriku navštívit. Wilson měl v poválečném uspořádání světa velké slovo. Masaryk přesvědčoval Wilsona, že válka bude vyhrána jedině tehdy, bude-li rozbito Rakousko-Uhersko, největší spojenec Německa. Nakonec tedy Wilson odvolal své stanovisko (k čemuž napomohlo i Masarykovo dílo Nová Evropa).

Masarykova Washingtonská deklarace se stala podkladem nového československého státu. 28. října 1918 tedy vzniklo samostatné Československo a 14. listopadu r. 1918 byl Masaryk poprvé zvolen prezidentem republiky.

Nový stát však neměl definitivní hranice, byl národnostně i nábožensky pestrý s projevy zmatku. Po pěti letech však stát již měl dobře fungující ústavní správu, silnou měnu i hospodářství.

Masaryk je autorem díla Světová revoluce, kde je světová válka chápána jako přelom ohlašující vítězství demokracie nad theokracií.

27. května 1920 byl Masaryk podruhé zvolen prezidentem.

27. května 1927 byl Masaryk potřetí zvolen prezidentem.

24. května 1934 byl Masaryk počtvrté i přes špatný zdravotní stav zvolen prezidentem.

14. prosince 1935 se Masaryk kvůli jeho zdravotnímu stavu vzdal úřadu (nebyl již schopný úřadovat dál) a jako nástupce doporučil Beneše, kterému velmi věřil. Parlament mu vyhověl.

Význam:

T.G.Masaryk se stal prvním prezidentem Československa. Stál totiž u zrodu První republiky. Je zakladatelem Masarykovy univerzity v Brně. V r. 1919 podepsal zákon, na základě kterého tato univerzita vznikla. Byl také významným politikem. Dlouho jeho ideálem bylo Rakousko-Uhersko, které by bylo možné reformovat do moderní federace. V době první světové války však změnil názor a chtěl samostatné Československo. Je považován i za reformátora církve (nezamlouval se mu její centralismus), proslul bojem proti antisemitismu (nenávisť vůči Židům).

Zajímavosti:

O penězích řekl, že:

„Mně se na presidentství nejvíc líbí, že s sebou nemusím nosit žádné peníze.“

O svých projevech tvrdil:

„Měl bych si připravit, co povím, ale nemám tu ještě oficiální návrhy svých řečí.“

„Vy se jimi řídíte?“

„To ne, ale chci si nejdřív přečíst, co neřeknu.“

Celkem 17x byl nominován na Nobelovu cenu za mír, i když ocenění nikdy nedostal.